

EU LYHYESTI

Sisältö

EU lyhyesti

ISBN verkkojulkaisu **978-952-383-099-8**

ISBN painettu **978-952-383-101-8**

Julkaisija: Eurooppatiedotus, Valtioneuvoston kanslia

Paino: GRANO Oy 2024, Helsinki

Toimitus: Kirsi Crowley 2018, 3. uusittu painos 2024 Eurooppatiedotus

Ulkoasu: Esa Ylä-Anttila

© Eurooppatiedotus, Valtioneuvoston kanslia

© Euroopan unioni 2018, Lähde: EP, Kuva: Mathieu CUGNOT

Kannen kuva: Juha ROININEN / EUP-IMAGES

Haaga-Helia ammattikorkeakoulun medianomiopiskelijoita tutustumassa Euroopan parlamenttiin Brysselissä.

Edessä vasemmalta: Henni Rantamäki, Jenna Nieminen ja Jenna Kuntsi.

Takana: Topi Kosunen, Aura Pietikäinen ja Jaakko Servo.

Mikä on EU?	4
Kuinka EU syntyi?	6
Miten EU:hun liitytään?	8
Miten EU-asioista päätetään Suomessa?	9
Miten EU:ssa päätetään?	10
Eurooppa-neuvosto	10
Euroopan parlamentti	10
Euroopan komissio	12
Euroopan unionin neuvosto	12
Kartta	14
EU-tuomioistuin	16
Tilintarkastustuomioistuin	16
Euroopan keskuspankki	16
Töihin EU:hun?	18
Mitä EU-jäsenyys maksaa?	20
Mitä oikeuksia EU-kansalaisella on?	22
Miten euro toimii?	24
EU ja maailma	26

Mikä on EU?

Euroopan unioni on 27 eurooppalaisen valtion taloudellinen ja poliittinen liitto. Suomi liittyi unioniin vuoden 1995 alussa. Jäsenmaat ovat sopineet vapaaehtoisesti ja demokraattisesti yhteisistä, sitovista säännöistä. Säännöt on kirjattu perussopimuksiin. Perussopimuksissa on sovittu EU:n ja jäsenmaiden suhteista, päätöksenteosta, toimielimistä ja EU:n tavoitteista.

Jäsenmaat säättävät yhdessä lakeja asioista, joista on sovittu perussopimuksissa. Ne ovat siten luovuttaneet osan päätäntävallastaan EU:lle, vaikka ne ovat itsenäisiä valtioita. Jäsenmaat päättävät edelleen paljosta itse, muun muassa verotuksesta ja opetuksesta.

Sisämarkkinat

Euroopan unioni on sisämarkkina-alue, joka kiteytyy neljään liikkumisen vapauteen. Tavarat, pääoma, palvelut ja työvoima voivat liikkua jäsenmaasta toiseen ilman esteitä. Kansalaiset voivat matkustaa alueella ilman viisumia. Tavaroiden ja palvelujen myynnistä ei tarvitse maksaa rajanylitysmaksuja eikä niihin tarvitse hankkia lupia. EU-maiden kansalaiset saavat investoida vapaasti muihin jäsenmaihiin.

Unioni kehittää digitaalisia sisämarkkinoita, jotta tavara ja sisältö saadaan liikkumaan ilman kansallisia rajoituksia myös verkossa. EU on esimerkiksi sujuvoittanut EU-maiden välistä verkkokauppaa poistamalla määräajoin. Lisäksi EU on vahvistanut kuluttajien oikeuksia päättämällä peruutus- ja palautusoikeuksista verkko-ostoksissa.

Matkapuhelimen käyttöä on sujuvoitettu poistamalla verkkovierailu- eli roamingmaksut. Verkon käytön turvallisuutta halutaan myös parantaa ja tekijänoikeuksia vahvistaa.

Kuva: Vastavalo, Kalevi Tuohimaa

Schengenin sopimus avasi rajat

Schengen-alue tarkoittaa EU-maita, jotka ovat poistaneet rajatarkastukset yhteisillä rajoillaan. Schengen-alueella matkailijan täytyy kuitenkin pyydettäessä esittää passi tai kuvallinen henkilökortti. EU:n ulkopuolinen matkailija voi liikkua alueella yhteisen viisumin turvin. Schengen-alueeseen kuuluu 29 eurooppalaista maata. 25 EU-maan lisäksi sopimukseen kuuluvat Norja, Islanti, Sveitsi ja Liechtenstein. (Bulgarian, Romanian ja muiden Schengen-maiden välillä passintarkastus on päätynyt lento- ja meriliikenteessä, mutta jatkuu toistaiseksi määräajoin.)

Ahvenanmaa EU:ssa

Ahvenanmaan asemaan neuvoteltiin poikkeuksia, kun Suomi liittyi EU:hun vuonna 1995. Ns. Ahvenanmaan protokolla turvaa alueen itsehallinnon ja kotiseutu-oikeuteen liittyvän omistusoikeuden.

EU:n päätökset vaativat Ahvenanmaalla maakuntapäivien hyväksynnän, jos ne koskevat maakunnan toimivaltaan kuuluvia asioita.

Ahvenanmaalla ei sovelleta EU:n arvonlisäverolakeja, joten se voi jatkaa tax free -kauppaa Suomen ja Ruotsin välisillä lautoilla.

aika, jonka voit enintään oleskella toisessa EU-maassa. Voit asua pidempään, jos sinulla on oleskelumaassa

- työpaikka tai yritys
- opiskelupaikka
- riittävä varallisuus ja sairausvakuutus

3 kk

Helsinki-Vantaan lentokentällä Schengen-maista saapuvien rajatarkastukset lopetettiin vuonna 2001. Passeja on tarkastettu vain tilapäisesti kansainvälisten tapahtumien turvajärjestelyjen takia. Näin tehtiin myös esimerkiksi maailmanlaajuisen koronapandemian aikana. Schengen-alueen sisärajoilla passi tai henkilöllisyystodistus pitää esittää pyydettäessä.

Kuinka EU syntyi?

Euroopan unioni syntyi talouden ja rauhan liitoksi 1900-luvun kahden tuhoisan maailmansodan raunioille. Näissä sodissa oli kuollut miljoonia eurooppalaisia ja Euroopan talous oli romahtanut. Uuden yhteisön perustajat uskoivat, että talousyhteistyö veisi mailta sotimishalun ja ne luopuisivat asevarustelusta.

Euroopan hiili- ja teräsyhteisö

Ranskalainen virkamies Jean Monnet ehdotti Ranskan ulkoministerille Robert Schumanille, että entiset sotaviholliset Ranska ja Saksa yhdistäisivät hiili- ja teräsvaransa. Asetuotannossa käytetty teräs kanavoitaisiin talousyhteistyön välineeksi.

Schumanin aloitteesta Ranska, Saksa, Alankomaat, Belgia, Italia ja Luxemburg perustivat Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) vuonna 1952. Aloitteen teko-päivää 9. toukokuuta 1950 juhliitaan joka vuosi Eurooppa-päivänä.

ETY ja Euratom

Vuonna 1958 yhteisö laajensi yhteistyötään ison harppauksen kaupan ulkopuolelle. Jäsenmaat perustivat Rooman sopimuksella Euroopan talousyhteisön (ETY) ja Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom).

ETY:n päämääränä oli tulliliitto ja asteittain toteutettavat yhteismarkkinat. Jo silloin tavoitteena oli, että työvoima voi liikkua vapaasti. Maatalouden, liikenteen ja tiettyjen talousalojen politiikat päätettiin yhtenäistää. Euratomin tehtävä oli puolestaan kehittää ydinenergian rauhanomaista tutkimusta ja käyttöä.

Vuoden 1967 sulautumissopimuksella perustettiin Euroopan yhteisö, johon EHTY, ETY ja Euratom sulautettiin.

© Euroopan unioni 1994, kuva: Guyaux Jean

Laajentuminen ja sisämarkkinat

Euroopan yhteisö laajeni nopeasti 1970- ja 1980-luvuilla. Silloin jäseniksi liittyivät Iso-Britannia, Irlanti, Tanska, Kreikka, Espanja ja Portugali.

Talouden tiivistäminen jatkui. Unioni päätti luoda sisämarkkina-alueen Euroopan yhtenäisasiakirjalla vuonna 1987.

Maastrichtin sopimus vuonna 1993 teki Euroopan yhteisöstä Euroopan unionin. Yhteistyö laajeni taloudesta myös poliittiseksi. Se ulottui ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä oikeus- ja sisäasioihin. Samalla perustettiin talous- ja rahaliitto EMU, jonka haluttiin etenevän kolmessa vaiheessa yhteisen valuutan käyttöönottoon.

Suomi jäseneksi

Suomi, Ruotsi ja Itävalta liittyivät EU:n jäseniksi vuoden 1995 alussa.

Sen jälkeen Amsterdamin sopimus (1999), Nizzan sopimus (2003) ja Lissabonin sopimus (2009) keskittyivät uusimaan unionin toimielimiä ja päätöksentekoa, jotta EU voi vastata globaaleihin haasteisiin ja hyväksyä uusia jäsenmaita. 2000-luvulla jäseneksi on liittynyt 13 maata.

Valtiosihteeri Veli Sundbäck, ulkomaankauppaministeri Pertti Salolainen, pääministeri Esko Aho ja ulkoministeri Heikki Haavisto allekirjoittivat Suomen EU-jäsenyys-sopimuksen Korfulla 24.6.1994.

Miten EU:hun liitytään?

EU:hun haluavan maan täytyy täyttää jäsenyysehdot. Jäsenyysehtoja kutsutaan Kööpenhaminan kriteereiksi, koska EU-maiden johtajat sopivat niistä Kööpenhaminassa järjestetyssä Eurooppa-neuvoston kokouksessa vuonna 1993.

Poliittisina ehtoina ovat vakaat instituutiot, joiden avulla valtio voi noudattaa vapauden, demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteita.

★ Taloudellisilla ehdoilla tarkoitetaan toimivaa markkinataloutta, joka kestää kilpailun ja markkinavoimien paineet.

Oikeudellisina kriteereinä jäsenehdokkaan täytyy hyväksyä koko EU-lainsäädäntö sekä sitoutua talous- ja rahaliitto EMUun. Jotkut maat ovat sopineet EU:n kanssa poikkeusehdoista. Tanska jättäytyi rahaliiton ulkopuolelle.

Uusien jäsenmaiden liittymistä kutsutaan EU:n laajentumiseksi. Ehdokasmaa hakee jäsenyyttä Eurooppa-neuvostolta. Euroopan komissio arvioi hakijan edellytykset. Ehdokasmaan edessä on pitkä neuvottelu, jossa hakijan täytyy muokata oma lainsäädäntönsä EU:n vaatimusten mukaiseksi.

Jäsenmaa voi erota EU:sta. Lissabonin sopimuksen artikla 50:n mukaan jäsenvaltion pitää ilmoittaa erostaan Eurooppa-neuvostolle. Iso-Britannia päätti erota EU:sta vuonna 2016 järjestetyn kansanäänestyksen perusteella. 52 prosenttia briteistä äänesti brexitin puolesta ja 48 prosenttia vastusti. Ison-Britannian ero EU:sta tuli voimaan 1.1.2021.

EU-MAAT LIITTYMISJÄRJESTYKSESSÄ

1951	1973	1981	1986	1995	2004	2007	2013
Alankomaat Belgia Italia Luxemburg Ranska Saksa	Irlanti Iso-Britannia (erosi 2021) Tanska	Kreikka	Espanja Portugali	Itävalta Ruotsi Suomi	Kypros Latvia Liettua Malta Puola Slovakia Slovenia Tšekki Unkari Viro	Bulgaria Romania	Kroatia

Miten EU-asioista päätetään Suomessa?

Päivastuu EU-asioiden seurannasta, valmistelusta ja Suomen kantojen määrittelystä on toimivaltaisilla ministeriöillä. Ministerit linjaavat EU-asioista EU-ministerivaliokunnan kokouksissa.

Suomen EU-asioiden yhteensovitusjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa, että Suomella on yhteen sovitettu ja Suomen yleisiä EU-poliittisia linjauksia vastaava kanta kaikkiin EU:ssa vireillä oleviin asioihin niiden eri käsittelyvaiheissa. Suomen yhteensovittamisen järjestelmä on monesta muusta jäsenmaasta poikkeava, koska eduskunnan rooli on vahva.

Eduskunta saa tietoa ministeriövalmistelusta ja hallituksen EU-ministerivaliokunnassa tekemistä linjauksista, ja sillä on myös mahdollisuus vaikuttaa päätösten sisältöön. Eduskunnassa EU-asiat käsittelee suuri valiokunta.

Kuva: Laura Kotila, Valtioneuvoston kanslia

Miten EU:ssa päätetään?

EU:n itsenäiset jäsenvaltiot ovat luovuttaneet osan päätäntävallastaan yhteisille EU-instituutioille perussopimusten mukaisesti. Valtiot päättävät yhdessä demokraattisesti asioista, joilla on merkitystä koko unionin alueella.

Eurooppa-neuvosto

Eurooppa-neuvosto on toimielin, jossa EU-maiden johtajat päättävät unionin yhteisestä poliittisesta linjasta. Eurooppa-neuvostoon kuuluvat myös Eurooppa-neuvoston valitsema puheenjohtaja ja Euroopan komission puheenjohtaja.

Eurooppa-neuvosto kokoontuu huippukokouksiin ainakin neljä kertaa vuodessa. Suomea edustaa pääministeri.

Eurooppa-neuvosto päättää EU:n politiikan suunnasta, mutta se ei säädä lakeja. Se määrittelee yleisen poliittisen ohjelman sekä EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan. Se myös nimeää ja valitsee Euroopan keskuspankin ja Euroopan komission johtajat. Eurooppa-neuvosto tekee päätöksensä yleensä konsensuksella. Joissain tapauksissa päätös tehdään määräenemmistöllä. Vain valtionjohtajat saavat äänestää.

Euroopan parlamentti

Kansalaiset valitsevat edustajat eli mepit suoralla vaalilla joka viides vuosi. Jäsenmaiden puolueet asettavat yleensä ehdokkaat. Useimmat parlamenttiin valitut liittyvät johonkin parlamentin poliittiseen ryhmään.

Kesäkuun 2024 vaalien jälkeen parlamentissa on 720 meppiä. Se on 15 meppiä enemmän kuin heinäkuussa 2024 päättyvällä vaalikaudella. Suomesta valitaan 15 meppiä.

Euroopan parlamentin toimipaikat ovat Strasbourgissa Ranskassa, Brysselissä Belgiassa ja Luxemburgissa.

Meppien valta EU:n päätöksenteossa on kasvanut vuosikymmenten kuluessa perussopimusten päätöksillä. Tyypillisin tapa päättää lainsäädännöstä on nimeltään "tavallinen lainsäätämisyjärjestys". Siinä neuvosto ja parlamentti hyväksyvät yhdessä komission tekemän ehdotuksen. Parlamentti voi pyytää Euroopan komissiolta esityksiä lainsäädännöksi.

Parlamentti valitsee komission puheenjohtajan Eurooppa-neuvoston ehdotuksesta ja hyväksyy puheenjohtajaehdokkaan valitsevat komissaarit. EP voi erottaa komission epäluottamuslauseella.

Euroopan parlamentti päättää talousarviosta yhdessä neuvoston kanssa ja hyväksyy EU:n talousarvion käytön. Se päättää kansainvälisistä sopimuksista ja hyväksyy uuden EU-maan liittymissopimuksen.

Parlamentti keskustelelee Euroopan keskuspankin kanssa rahapolitiikasta ja valvoo EU:n toimielimiä.

Euroopan parlamentti voi aloittaa tutkinnan kansalaisten vetoomusten perusteella.

Neuvostot

Eurooppa-neuvosto

= EU-maiden johtajien kokoukset

Euroopan unionin neuvosto

= EU-maiden ministerien kokoukset

Euroopan neuvosto

= eurooppalainen yhteistyö- ja ihmisoikeusjärjestö

Euroopan parlamentin täysistunto Strasbourgissa.

Kuva: Euroopan parlamentti

Euroopan komissio

Euroopan komissio on EU:n toimeenpaneva elin. Brysselissä toimiva komissio ei aja yksittäisten valtioiden etuja vaan sen pitäisi olla poliittisesti riippumaton ja ajaa koko EU:n etua.

EU-maiden johtajat ehdottavat parlamentille komission puheenjohtajaehdokasta EU-parlamenttivaalien tuloksen perusteella. Parlamentti hyväksyy ehdokkaan enemmistöäänestyksellä. Puheenjohtajaehdokas valitsee komissaariehdokkaat jäsenmaiden ehdotusten perusteella. Parlamentti äänestää ehdokkaiden hyväksynnästä. Lopuksi Eurooppa-neuvosto nimittää koko komission määräenemmistöllä.

Komissio tekee esitykset uudeksi lainsäädännöksi. Se valvoo yhdessä EU:n tuomioistuimen kanssa, että jäsenmaat noudattavat EU:n lainsäädäntöä.

Komissio hallinnoi EU:n varainkäyttöä ja laatii talousarvion parlamentin ja neuvoston hyväksyttäväksi.

Komissio edustaa Euroopan unionin jäsenmaita kansainvälisesti. Se neuvottelee muun muassa kauppasopimuksista EU:n puolesta. EU:ta edustaa ulkosuhteissa ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, joka on yksi komission varapuheenjohtajista.

Euroopan unionin neuvosto

Euroopan unionin neuvosto eli ministerineuvosto on EU:n tärkein päättävä elin. Jäsenmaiden ministerit päättävät neuvostossa EU-laeista. Kukaan jäsenmaa voi ajaa omaa etuaan.

Neuvosto tekee päätökset enimmäkseen määräenemmistöllä. Jäsenmaiden äänimäärä riippuu asukasluvusta.

Lainsäädännön lisäksi neuvosto hyväksyy EU:n vuotuisen talousarvion yhdessä Euroopan parlamentin kanssa. Se tekee unionin puolesta kansainvälisiä sopimuksia, nimittää tilintarkastustuomioistuimen, Euroopan talous- ja sosiaalikomitean sekä alueiden komitean jäsenet. Se voi vaikuttaa myös talouspolitiikkaan sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Jokainen jäsenmaa toimii vuorollaan Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajana kuuden kuukauden ajan. Maa valmistellee kokousten työjärjestyksen ja johtaa istuntoja.

Suomi on toiminut EU:n puheenjohtajana vuosina 1999, 2006 ja 2019.

Alisa Röyttä on yksi suomalaisista nuorista, joka on voittanut Euroopan komission jakaman ilmaisen interrail-lipun.

”Aivan uskomaton mahdollisuus, jota ei voinut jättää väliin”, hän iloitsi. Alisa Röyttä suuntasi pitkään haaveissa olleeseen Pariisiin ja Prahaan tutustumaan uusiin ihmisiin.

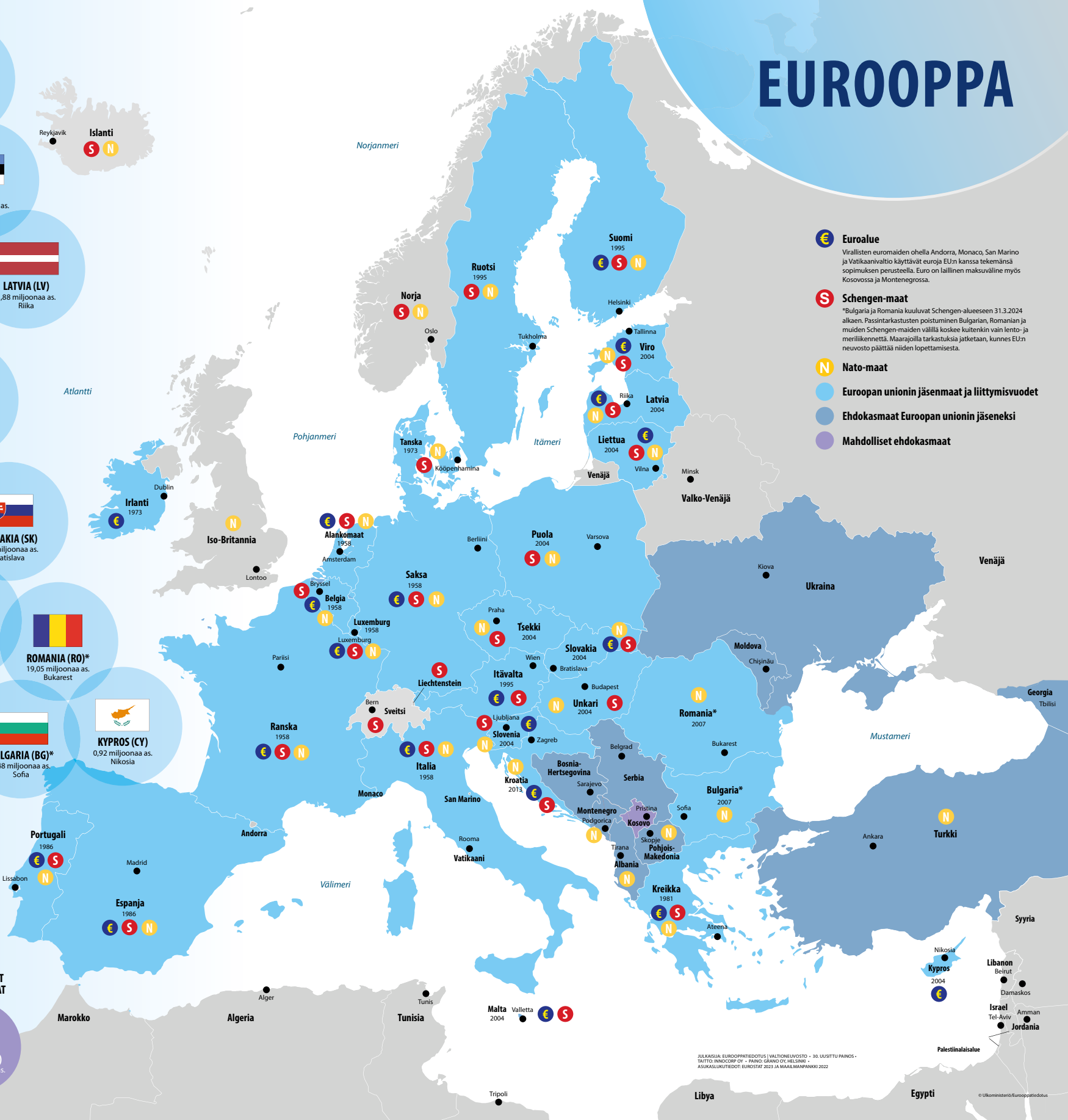
”Se on tärkeää, sillä heidän avullaan oppii ymmärtämään muita kulttuureja ja uusia näkökulmia.”

Interrail-projektin avulla Euroopan komissio haluaakin kasvattaa eurooppalaista yhteishenkeä.

Kuva: Kirsi Tuura

EUROOPPA

Euroopan unionin tuomioistuin

EU:n tuomioistuin valvoo lainsäädännön noudattamista EU:ssa ja ratkaisee riitoja. Tuomioistuin tulkitsee EU-lainsäädäntöä ja varmistaa päätöksillään, että jäsenmaat soveltavat lakia samalla lailla. Tuomioistuin voi tutkia, hoitavatko jäsenvaltiot ja instituutiot tehtävänsä. Se ratkaisee riitoja, joissa ovat mukana jäsenvaltiot, EU:n toimielimet, yksityishenkilöt tai yritykset.

Euroopan komissio voi nostaa kanteita jäsenmaita vastaan. Jäsenmaiden tuomioistuimet voivat pyytää Euroopan unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua EU-lakien tulkinnasta. Jäsenmaiden täytyy noudattaa tuomioistuimen tulkintaa.

Tuomioistuin on päättänyt muun muassa, että internetin hakukoneiden on poistettava EU-kansalaista koskevat tiedot verkosta, jos tämä pyytää sitä. Se on päättänyt myös, että samaa sukupuolta olevilla aviopareilla on samat asumisoikeudet koko EU:n alueella, liikennevakuutuksen hintaa ei voi määritellä sukupuolen mukaan ja lento-yhtiöiden täytyy korvata matkustajille lennon viivästyksestä.

Tilintarkastustuomioistuin

Luxemburgissa toimiva tilintarkastustuomioistuin valvoo, että EU:n varoja käytetään moitteettomasti. Tilintarkastustuomioistuin tutkii EU:n rahavaroja käsittelevien tahojen tilit ja tekee tilintarkastuskertomuksen joka vuosi.

Tilintarkastustuomioistuin on riippumaton elin. Siihen kuuluu yksi jäsen jokaisesta jäsenmaasta. Jäsenten toimikausi on kuusi vuotta. Jäsenmaat ehdottavat itse edustajaansa. Eurooppa-neuvosto nimittää jäsenet kuultuaan Euroopan parlamenttia.

Euroopan keskuspankki

Euroopan keskuspankki (EKP) perustettiin vuonna 1998. Se sijaitsee Frankfurt am Mainissa, Saksassa. EKP:n päätehtävänä on pitää euroalueen hinnat vakaina eli estää inflaation heilahtelu. Tässä työssä EKP:n tärkein työkalu on määritellä ohjaukorko, jolla se lainaa rahaa pankeille.

Keskuspankki myös valvoo, että euroalueen pankit ovat vakavaraisia ja luotettavia. Näin varmistetaan, että pankkeihin talletetut rahat ovat turvassa. EKP huolehtii myös esimerkiksi siitä, että euroseteleitä on vaikea väärentää.

EKP tekee yhteistyötä euroalueen kansallisten keskuspankkien kanssa, ja lisäksi koko EU:n kansallisten keskuspankkien kanssa.

Suomen Pankki osallistuu eurojärjestelmän maana yhteisen rahapolitiikan valmisteluun ja päätöksentekoon. Sen pääjohtaja istuu Euroopan keskuspankin neuvostossa. Neuvosto määrittelee euroalueen rahapolitiikan ja korot, joilla liikepankit voivat lainata rahaa keskuspankilta.

Anni Hyvärinen ja tytär Hilma ottivat osaa kesällä 2018 Helsingissä Pride-kulkueeseen sateenkaariperheiden oikeuksien puolesta. Euroopan tuomioistuin on antanut päätöksiä, jotka ovat edistäneet tasa-arvon toteutumista EU:ssa. Tuomioistuin on esimerkiksi päättänyt, että samaa sukupuolta olevilla pareilla on samat oikeudet valita asuinmaansa.

Kuva: Kirsi Tuura

Töihin EU:hun?

Euroopan unioni työllistää yli 40 000 henkilöä mitä erilaisimmissa tehtävissä. Heidän joukossaan on noin tuhat suomalaista.

Työskentely EU:ssa tarjoaa mahdollisuuden edistää unionin arvoja, joita ovat rauha, vapaus, demokratia, tasa-arvo ja ihmisoikeudet. EU:n palveluksessa on mahdollisuus työskennellä kaikkiin EU-kansalaisiin vaikuttavien asioiden parissa kuten esimerkiksi ilmastoasioiden, turvallisuuden tai digitaalisen siirtymän tehtävissä.

EU:n toimielimet tarjoavat monenlaisia työsuhteita vakituisista viroista määräaikaisiin työtehtäviin. Euroopan unionin henkilöstövalintatoimisto (European Personnel Selection Office EPSO) järjestää EU-toimielimien valintamenettelyt ja julkaisee tietoa avoimista työpaikoista.

EU-toimielimet maksavat kilpailukykyistä palkkaa työntekijöilleen. Koulutustarjonta on monipuolista, ja työ EU:ssa tarjoaa mahdollisuuksia ammatilliseen ja henkilökohtaiseen kehitykseen koko uran ajan.

Unionin toimielimet tarjoavat myös useita mahdollisuuksia harjoitteluun. Etenkin EU-urasta kiinnostuneille harjoittelu voi olla erittäin hyödyllinen kokemus. Kaikilla toimielimillä on omat harjoittelijahakunsa, jotka pidetään useimmiten pari kertaa vuodessa.

Suurin osa EU-virkamiehistä aloittaa uransa Brysselissä tai Luxemburgissa, joissa on useimpien EU:n toimielinten päätoimipaikka ja jotka ovat EU:n toiminnan ja päätöksenteon keskuksia. Kumpikin kaupunki tarjoaa vihreän ja viihtyisän elinympäristön sekä kansainvälisen ilmapiirin. Niiden kulttuuritarjonta ja sosiaalinen elämä on vilkasta. Vapaa-aikaa voi viettää lukuisissa puistoissa, laadukkaissa ravintoloissa ja tutustumalla historiallisiin rakennuksiin ja museoihin.

EU:n kaikkien jäsenvaltioiden ja koko unionin edut huomioivan politiikan kannalta on tärkeää, että EU:n toimielimissä työskentelee tasapuolisesti kansalaisia kaikista jäsenvaltioista. Suomea ja muita Pohjoismaita uhkaa aliedustus EU-toimielinten virkahenkilöstössä. Suomalaisten suhteellisen osuuden väheneminen EU-viroissa heikentää Suomen erityispiirteiden tuntemusta EU:ssa ja toisaalta heikentää EU:n tuntemusta kotimaassa.

Annastiina Papunen työskentelee Euroopan parlamentin tutkimuspalvelun Eurooppa-neuvoston seurantayksikössä. Hänen seurantavastuullaan ovat EU:n talouspolitiikka sekä sisämarkkina-, kilpailukyky- ja digiasiat.

”Parasta työssäni ovat ajan hermolla oleminen ja mielenkiintoiset asiakokonaisuudet. Työtehtäviini kuuluu muun muassa erilaisten analyysipapereiden kirjoittaminen”, Annastiina kertoo.

Aiemmin Annastiina on työskennellyt parlamentissa viestinnän pääosastolla sosiaalisen median parissa sekä aluekehitysvaliokunnan ja tekoälyvaliokunnan valiokuntasuhteistössä.

Kuva: Juhani Reininen / EUP-IMAGES

Mitä EU-jäsenyys maksaa?

EU on maksanut jokaista suomalaista kohden viime vuosina 50 – 200 euroa vuodessa. Suomen maksuosuus ei kerro lainkaan kaikista EU-jäsenyyden tarjoamista taloudellisista hyödyistä, kuten avoimista sisämarkkinoista.

Jäsenmailta kerättävät maksut ovat EU:n suurin tulonlähde. Maksut tulevat maiden talousarvioista ja perustuvat kunkin maan bruttokansantuloon, arvonlisäveropohjaan ja kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen. Lisäksi jäsenmaat keräävät unionin puolesta tullimaksuja, joista 75 % tuloutetaan EU:lle ja 25 % jää jäsenvaltiolle.

EU:n vuosibudjetti perustuu seitsenvuotiseen rahoituskehykseen. Meneillään oleva rahoituskausi kattaa vuodet 2021 - 2027. Jäsenmaat sopivat yhdessä unionin rahoituskehyksestä, ja siten maiden maksuosuuksissa on viime kädessä kyse poliittisesta neuvotteluratkaisusta.

Kuva: Kirska Tuura

Suomi on ollut vuosia 1996, 1997 ja 2000 lukuun ottamatta EU:n nettomaksaja. Nettomaksu kuvaa Suomen EU:lta saamien tulojen ja EU:lle maksettujen maksujen erotusta. Vuonna 2022 Suomi maksoi EU:lle yhteensä 2,307 miljardia euroa, mikä oli 228 miljoonaa euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Suomen tulot EU:lta kasvoivat 173 miljoonalla eurolla 1,8 miljardiin euroon. Asukasta kohden laskettuna nettomaksu laski 175 eurosta 144 euroon. Luvut eivät sisällä tullimaksuja.

EU-tukien osuus maanviljelijä Tommi Hasun luomumaatilan liikevaihdosta vaihtelee kolmanneksesta puoleen. Hasu harjoittaa kierratusta. 70 emolehmää ja vasikat syövät nurmea ja tuottavat lantaa viljelyyn. Tilalla kasvaa ohraa, kauraa, hennettä ja nurmea.

Hasu kertoo, että EU-tuet pelastavat viljelijän katovuodelta ja vähentävät viljelyn riskiä. Tukien avulla ruoan hintaa halutaan pitää matalalla. Hasu toimisi mieluiten ilman tukia markkinaehtoisesti.

”Mieluummin ottaisin rahan tuotteen myynnistä kuin tukea, joka vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen viljelijöistä”, sanoo Hasu. Hän viittaa maataloustukien arvosteluun.

Mitä oikeuksia EU-kansalaisella on?

Perusoikeudet

EU-kansalaisen perusoikeudet on määritelty Lissabonin sopimuksessa. Perusoikeuskirjassa ovat muun muassa ihmisoikeuksiin, vapauksiin, tasa-arvoon, yhteisvastuuseen ja lain käyttöön liittyvät oikeudet.

Liikkumisvapaus

EU-kansalainen voi liikkua ja oleskella vapaasti ilman viisumia kolmen kuukauden ajan jäsenmaissa, Norjassa, Islannissa, Sveitsissä ja Liechtensteinissa. Tämän jälkeen EU-kansalaisen pitää rekisteröityä maahan ja osoittaa voivansa rahoittaa oleskelunsa maassa.

Äänestysoikeus

Kansalainen saa äänestää kunnallisvaaleissa ja Euroopan parlamentin vaaleissa EU-maassa, jossa hän asuu vakinaisesti. Hän voi myös asettua ehdolle Euroopan parlamentin vaaleissa.

Oikeus sairaanhoitoon

Jos sairastuu äkillisesti toisessa EU-maassa ja mukana on Kelan ilmainen eurooppalainen sairaanhoitokortti, potilas maksaa hoidosta saman kuin mitä kyseisen maan kansalainen maksaisi. Ilman korttia potilas maksaa hoitokulut itse ja saa korvauksen Suomen julkisen terveydenhuollon kustannusten mukaisesti. Jos hakeutuu kiireettömään hoitoon toiseen EU-maahan, saa korvauksia enintään Suomen julkisen terveydenhuollon kustannusten mukaisesti. Korvauksen saaminen edellyttää lisäksi lähetettä, jos hoidon saamiseen vaadittaisiin lähete Suomen julkisessa terveydenhuollossa. Sekä äkillisen että kiireettömän hoidon kohdalla korvaus edellyttää, että palvelun saisi Suomen julkisessa terveydenhuollossa.

Kansalaisaloiteoikeus

EU:n kansalaiset voivat pyytää kansalaisaloitteella Euroopan komissiota tekemään lakiesityksen aiheesta, jossa EU:lla on päätäntävaltaa. Kansalaisaloite vaatii miljoonan EU-kansalaisen tuen vähintään seitsemästä jäsenmaasta. Joka jäsenmaasta vaaditaan tietty vähimmäismäärä allekirjoittajia.

Vetoamus ja kantelu

EU-kansalainen voi tehdä vetoamisen Euroopan parlamentille EU:n toimialaan kuuluvasta asiasta, jolla on suora yhteys vetoamisen tekijään. Asia voi koskea yleistä tai yksityistä etua. EU-kansalainen voi myös tehdä kantelun Euroopan oikeusasiamiehelle hallinnollisesta epäkohdasta EU:n toimielimessä tai laitoksessa.

Kuluttajan oikeudet

Unioni on yhtenäistänyt kuluttajan oikeuksia. EU muun muassa velvoittaa jäsenmaiden lentoyhtiöt korvaamaan matkustajille lennon peruuntumisen tai matkatavaroiden katoamisen EU-alueen sisäisillä lennoilla. EU on määrännyt myös enimmäishinnan matkapuhelimen käytölle toisessa EU-maassa. Euroopan kuluttajakeskus opastaa kuluttajaa tämän oikeuksista kaupanteossa EU:ssa.

Kuva: Kriisi Tuura

Italialainen Edoardo Galimberti tutki kolmen kuukauden ajan sosiaalisen median verkostoja Aalto-yliopistossa osana tohtorintutkimuksen tutkimustyötään. EU:n Horisontti 2020 -ohjelma mahdollisti siirron Torinon yliopiston tietojenkäsittelytieteen laitokselta Helsinkiin. EU on myös Helsingin yliopiston merkittävin kansainvälinen tutkimusrahoittaja.

“EU:n tuki oli ratkaisevan tärkeää, ei vain vapaan liikkumisen takia vaan myös tutkimuksen mahdollistajana. Muutoin olisi ollut vaikea edes aloittaa työtä”, Galimberti tuumaa.

Edoardo Galimberti opiskeli Barcelonassa maisterin opintojen aikana. Vapaa liikkuvuus ja EU:n tuki mahdollistavat myös tuhansien suomalaisten opiskelijoiden vaihto-opinnot joka vuosi. EU rahoittaa Erasmus-opiskelijavaihtoa jäsenmaissaan vuosina 2021-2027 yli 26 miljardilla eurolla.

Miten euro toimii?

Euro on EU:n yhteisvaluutta ja Yhdysvaltain dollarin ja Kiinan yuanin ohella maailman käytetyin valuutta. Se toimii virallisena maksuvälineenä 20:ssä EU-maassa sekä näille kuuluvilla tai niihin muuten läheisessä yhteydessä olevilla saarilla ja merentakaisilla alueilla. Suomi oli mukana, kun ensimmäiset 12 maata ottivat eurokolikot ja -setelit käyttöön vuonna 2002.

Maastrichtin sopimuksen (1992) mukaan kaikkien EU-maiden on otettava euro käyttöön, kun ne täyttävät käyttöönotolle asetetut ehdot. Poikkeuksena on Tanska, joka on neuvotellut oikeuden jäädä ulkopuolelle.

Yhteiset edut

EU-maiden taloudet ovat yhentyneet tiiviisti, ja etenkin euromailla on yhteisiä etuja. Siksi jäsenmaiden talouspolitiikkaa koordinoidaan talous- ja rahoitusasioiden neuvostossa (Ecofin).

Euromaat muodostavat rahaliiton ja niillä on yhteinen rahapolitiikka, josta vastaa Euroopan keskuspankki. Yhteinen rahapolitiikka on yksi syy siihen, että EU:ssa on sovittu oikeudellisesti velvoittavista säännöistä, jotka koskevat jäsenvaltioiden julkista taloutta ja finanssipolitiikkaa. Säännöt on koottu niin sanottuun vakaus- ja kasvusopimukseen.

Euroopassa koettiin valtionvelkakriisi vuosina 2009 – 2012. Se paljasti euroalueen ohjauksjärjestelmän puutteet, ja EU ryhtyi vahvistamaan talous- ja rahaliittoa.

Kaikki EU-maat osallistuvat talous- ja rahaliittoon ja muodostavat yhdessä sisämarkkinat. Sisämarkkinat tarkoittaa sitä, että tavarat, palvelut, pääoma ja ihmiset saavat liikkua vapaasti.

Euromaat

Alankomaat	Liettua
Belgia	Luxemburg
Espanja	Malta
Irlanti	Portugali
Italia	Ranska
Itävalta	Saksa
Kreikka	Slovakia
Kroatia	Slovenia
Kypros	Suomi
Latvia	Viro

EU-maat, jotka eivät käytä euroa

Bulgaria
Puola
Romania
Ruotsi
Tanska
Tšekki
Unkari

EU:n ulkopuoliset euroa käyttävät maat

Monaco
San Marino
Vatikaanivaltio
Andorra
Montenegro
Kosovo

Kuva: Kipsi Tuura

Suvi Tiensuu ja Tomi Tervo rakentavat hartiapankilla ja euriboriin sidotulla asuntolainalla. Nuoren perheen talo nousee Vesivehmaalle kauniiseen maalaismaisemaan. EU ei tule automaattisesti mieleen lainan korkoja ajatellessa, vaikka Euroopan keskuspankin määrittelemä ohjauuskorko vaikuttaakin euriboriin, joka on euromaiden yhteinen viitekorko. Euroopan keskuspankki pyrkii rahapolitiikallaan kuten korkojen määrittelyllä hintavakauteen.

EU ja maailma

Ulkopolitiikka

Euroopan unioni pyrkii olemaan yhdessä vahvempi kuin yksittäiset jäsenvaltiot harjoittamalla yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Jäsenmaat noudattavat yhteisiä päätöksiä myös kansallisessa ulkopoliitikassaan. Yhteisen ulkopoliitiikan tavoitteina ovat muun muassa turvallisuus, rauha ja ihmisoikeudet – ylipäätään unionin menestys 2000-luvun maailmassa. EU harjoittaa yhteistyötä useimpien maailman maiden kanssa puolustaen vahvasti YK:n peruskirjaan ja muihin yhteisiin sääntöihin perustuvaa kansainvälistä järjestystä.

Ulkopolitiikan suuret linjat vedetään Eurooppa-neuvostossa, jossa päätökset vaativat kaikkien jäsenmaiden hyväksynnän. Ulkoministerit kokoontuvat kuukausittain ulkoasiainneuvostossa, joka valmistelee unionin linjauksia ajankohtaisimpiin kysymyksiin ja kriiseihin. Ulkoasiainneuvosto kokoontuu myös puolustusministeriöiden kokoonpanossa, samoin kauppaa- ja kehitysministerien kesken.

Ulkosuhteita johtaa ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja yhdessä Euroopan ulkosuhdehallinnon kanssa. EU:lla on myös oma maailmanlaajuinen edustustoverkko.

EU:n globaalia vaikutusvaltaa lisää se, että sillä on käytössään ulkoisen toiminnan välineiden kokonaisuus: diplomatiasta kehitysyhteistyöhön ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta kauppapolitiikkaan.

Kauppaa ja kumppanuuksia kaikilta mantereilta

Ulkosuhteisiin kuuluu ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi muun muassa kauppapolitiikka ja kehitysyhteistyö. EU on Yhdysvaltain ja Kiinan ohella maailman suurin kaupankävijä ja taloudellisen globalisaation veturi. Unionin kauppasopimukset ovat hyödyttäneet jäsenmaita poistaen kaupan ja yhteistyön esteitä.

Esimerkiksi EU:n ja Etelä-Korean välinen vapaakauppasopimus kasvatti kaikkia Suomen keskeisiä vientisektoreita, mm. kone- ja laitevientä.

Kansainväliset kumppanuudet ja kehityspolitiikka ovat Euroopan unionin tärkeimpiä välineitä vähentää köyhyyttä, tukea kestävä kehitystä ja demokratiaa sekä edistää ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatteiden kunnioitusta. Tavoitteena on rauhanomaisempi, turvallisempi ja vakaampi maailma. EU etsii poliittisia ja taloudellisia kumppaneita kaikilta mantereilta.

Viime aikoina on korostunut myös unionin oman taloudellisen turvallisuuden ja kriisisietokyvyn varmistaminen – siihenkin tarvitaan kumppaneita ympäri maailmaa.

Turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä tapahtui perustuvanlaatuinen muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaan vuonna 2022. Muutos vaikutti nopeasti EU:n puolustuspolitiikan tavoitteisiin. Vuoden 2016 ulko- ja turvallisuuspoliittisen globaalistrategian jatkona EU hyväksyi strategisen kompassin keväällä 2022. Kompassi määrittelee usean vuoden vision turvallisuus- ja puolustusyhteistyölle.

Strateginen kompassi on konkreettinen väline turvallisuus- ja puolustusyhteistyön kehittämiseksi. Se sisältää useita tavoitteita: sotilaallisen suorituskyvyn ja kriisinsietokyvyn vahvistaminen, EU:n nopean toiminnan ja kriisinhallinnan tehostaminen, sotilaallisen liikkuvuuden parantaminen sekä EU:n yhteistoimintakyvyn kehittäminen.

Kompassin tavoitteet on jaettu neljään pilariin: yhteinen toiminta kriisitalanteissa, suojaaminen uhkilta, investoinnit suorituskykyihin ja teknologioihin sekä kumppanuudet. Tavoitteiden saavuttamista arvioidaan vuosittain Eurooppa-neuvostossa korkean edustajan raportin pohjalta.

Puolustusalan investoinneista on sovittu pysyvässä rakenteellisessa yhteistyössä (PRY). Osallistujamaat ovat sitoutuneet muun muassa puolustusmenojen reaalkasvuun, puolustusmateriaali-investointien nostamiseen 20 prosenttiin puolustusmenoista, tutkimukseen ja kehitykseen käytettävien varojen nostamiseen kahteen prosenttiin puolustusmenoista sekä lisäämään yhteishankkeita strategisessa suorituskyvyssä.

EU on tukenut Ukrainaa laajasti monin keinoin Venäjän hyökkäyssodan alettua. Tukea on osoitettu mm. Euroopan rauhanrahastosta, joka on unionin budjetin ulkopuolinen rahoitusväline. Sen tavoite on parantaa EU:n kykyä estää konflikteja, rakentaa rauhaa ja lujittaa turvallisuutta.

EU:n perussopimus sisältää keskinäisen avunannon lausekkeen, joka edellyttää jäsenmailta valmiutta konkreettisen avun antamiseen ja tukee toimia, joilla uhkia ennaltaehkäistään. Yhdessä muiden EU:n sitoumusten ja vahvan keskinäisriippuvuuden kanssa se vähentää yksittäisiin jäsenvaltioihin kohdistuvan painostuksen mahdollisuutta.

Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan yksi näkyvimpiä osia on kriisinhallintaoperaatiot eri puolilla maailmaa. EU pyrkii parantamaan epävakaiden maiden turvallisuustilannetta niin sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden kuin siviilikriisinhallinnan keinoin.

Turvallisuusuhkien torjunnassa EU tekee yhteistyötä sotilasliitto Naton kanssa. Suurin osa EU-maista kuuluu Natoon. Suomesta tuli Naton jäsen vuonna 2023.

EU:n korkea edustaja Josep Borrell ja Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen vierailivat Ukrainassa huhtikuussa 2022 ja tapasivat presidentti Volodymyr Zelenskyin.

Kuva: Euroopan unioni

Lisätietoa: eurooppatiedotus.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Eurooppatiedotus
Europainformationen

